РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Емил Ангелов Маджаров , Академия на МВР, факултет „Полиция“

Катедра „Психология и управление на полицията“

по конкурс за заемане на академична длъжност „доцент“ по

професионално направление 3.2 Психология (психология), обявен със заповед №4581з-1651 от 29.07.2026 г. на ВИД Ректора на АМВР ст. комисар, доц. д-р Милорад Йорданов за нуждите на Академията на МВР, Факултет „Полиция“

По обявения конкурс за заемане на академична длъжност „доцент“ единствен

кандидат е д-р Диана Анчева Божанова – старши преподавател в Катедра „Психология и управление на полицията“, Факултет „Полиця“ на Академията на МВР

Образователен и научен статус на кандидата

Д. Божанова завършва специалност „Психология“в СУ „Св. Кл. Охридски“ с допълнителна квалификация учител по психология, обществознание, етика и право през 1987-1992 година.

През периода 1993-2016 година г-жа Божанова работи в различни структури на Института по психология на МВР. От 2016 година и до момента тя е старши преподавател по психология в катедра „Психология и управление на полицята „ на факултет „Полиция“ на АМВР. От 2014 до 2016 година д-р Божанова успешно завършва редица курсове, свързани с компютърни умения, подбор и обучение на персонал, управление на критични ситуации, работа на специализирани звена за бързи здействия.

От 2021 до 2024 година Д.Божанова е докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Психология и управление на полицията на АМВР. От 2024 година тя придобива научната степен „Доктор“ по специалност „Психология на дейността“ в АМВР.

От 2020 година г-жа Божанова активно участва в конгреси и конференции по психология със свои долади и публикации. Нейните основни научно-приложни интереси са в сферта на криминалната психология (водене на разпити, детекция на лъжата,водене на преговори), психологическо консултиране на персонал, професионална психодиагностика.

Оценка за съответствие с минималните национални изисквания и изискванията на Академията на МВР

От депозираните за провеждането на конкурса материали и документи констатирам, че базовите научно-изследователски интереси и постижения на д-р Божанова са в сферата на:

- Криминалната психология;

- Психологичното консултиране на персонала;

- Професионалната психодиагностика и усъвършенстването на методиките за селекция на различни категории персонал за МВР.

Представените за рецензия научни трудове не дублират подобни от други реализирани процедури за получаване на научно звание или академична длъжност. Материалите, с които кандидат Божанова се включва в конкурса, не предизвикват резерви за осъществено плагиатство.

От направената справка за изпълнението на критериите, следващи от разпоредбата на чл. 2б от ЗРАСРБ за научна област 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, за заемане на академична длъжност „доцент“ по психология, е видно, че д-р Диана Божанова напълно отговаря на минималните национални изисквания, както и на изискванията на Академията на МВР

Обща характеристика на преподавателската дейност

Преподавателска дейност на д-р Божанова обхваща разработка на всички необходими обучителни материали и учебна документация и непосредственото повеждане на за курсове ,както следва:

В бакалавърски програми:

«Увод в полицейската психология» - факултет «Полиция» - 45 часа упражнения

«Увод в криминалната психология» - факултет «Полиция» - 45 часа упражнения

«Психология» - факултет «Пожарна и аварийна безопасност» - 30 часа упражнения

-«Бизнес/делови преговори» - «Публична администрация» - 30 часа лекции

В магистърски програми:

«Психология на тероризма и воденето на преговори» - Магистърска програма «Психологично подпомагане на оперативно-издирвателната дейност» - 30 часа лекции

«Психология на управлението» - факултет «Пожарна и аварийна безопасност» - 14 часа упражнения

В курсове за първоначално професионално обучение и за актуализация на професионалната квалификация:

„Полицейска психология“ – 26-седмичен курс за първоначално професионално обучение – 10 часа лекции

„Полицейска психология“ – 13-седмичен курс за първоначално професионално обучение – 16 часа лекции

„Професионална психология“ – 6-седмичен курс за първоначално професионално обучение – 20 часа лекции

„Полицейска психология“ – 31-седмичен курс за първоначално професионално обучение – 20 часа лекции, 5 часа упражнения

„Психологически аспекти на управленската дейност“ – 1-седмичен курс „Противодействие на тероризма и действия по пресичане на терористична дейност и овладяване на последствия от терористични актове“ – 8 часа лекции

„Детекция на лъжата“ – 1-седмичен курс „Провеждане на скрининг“ за актуализация на професионалната квалификация – 8 часа лекции.

Данните от обратната връзка на звеното по качеството към учебния отдел на Академията на МВР показват, че сред курсанти, студенти и курсисти д-р Божанова се ползва със значително одобрение и уважение като опитен, ерудиран, иновативен и диалогичен преподавател, който успешно с справя с нелеката задача по привличането на вниманието и мотивиране на обучаемите за участие в различни по своя формат и профил аудитории.

Прави впечатление и нарастващото аудиторно натоварне на д-р Божанова, което е трайна тенденция, към която тя се адаптира по адекватен начин, съчетавайки разнообразни дидактични натоварвания.

Обща характеристика на научно-изследователската и научно-приложна дейност на кандидата

От 2016 до настоящия момент д-р Божанова участва със свои доклади в различни научни форуми и публикува редовно свои статии, както в научната периодика на Академията на МВР, така и в изданията на други академични институции.

За рецензиране са представени четири стати, от които три са в самостоятелни и една ев съавторство. Тематично те са твърде разнообразни и обхващат актуални проблеми, свързани с проблемите на бърнаут-синдрома при пожарникарите, личностните особености на терориста, промените в обществото и проявите на враждебна, нетолерантна комуникация, психологическата специфика на хората от третата възраст и нейното значение в контекста на полицейската дейност. Депозираните публикации се отличават с инвативност, творчески прочит на традиционни за криминалната психология теми, извеждане на оригинални теоретични обобщения и извличане на изследователски акценти с приложно значение. Те свидетелстват за разнообразните научни интреси на г-жа Божанова, показват сериозните й изследователски компетенции и повишената й сензетивност към важни за практическата дейност на полицията проблеми.

Цитиранията на научните трудове на д-р Божанова й носят значителната сума от 70 точки и обхващат реномирани чуждестрании и български академични издания. Те са убедително доказателство за качеството на научно-изследователската продукция на г-жа Божанова, за нейната акдемична ерудираност, задълбоченост и иновативност.

В своята монография „Вербални индикатори на лъжата“ д-р Божнова разглежда различни видове лъжи и умело и находчиво анализира когнитивните механизми на извършване на измамите, очертавайки вариантите на тяхната пасивна и активна реализация. На стр.33 от своята книга Д. Божанова заема продуктивната позиция, споделена и от други автори, че трябва да се развиват и неинструменталните методи и индикатори за идентификация на лъжата. Тя формулира и съдържателното обобщение, че лъжците обикновено комбинират в своята практика прийоми от различни стратегии, изхождайки от спецификата на обстоятелствата, особеностите на разпитващото длъжностно лице и използваните от него методи. Това е точен примерен извод, който преди това е подкрепен с множество аргументи, направени анализи и оригинални констатации.

Д-р Божанова много добре анализира функционалните особености на кратките истории като защитна диспозиция на разпитваните заподозрени, използвайки богат емпиричен материал от своята педагогическа практика. За диагностика на лъжата тя предлага и конкретен критерий, според който пропорцианалността на разказа на частите, обхващащи миналото, настоящето и бъдещето на разследваното събитие, разкриват истинността на показанията на разпитвания (стр.91).

Изследователско и дадактично достойнство, на депозирания за рецензия монографичен труд, е използването в неговия текст на множество примери и вербални формулировки, точно илюстрирщи конкретни научни твърдения и обобщения на автора.

В монографията на г-жа Божанова присъстват редица интересни факти, събития и случки. Тяхното наличие в академичния текст повишава негавата атрактивност и същевременно демонстрира ерудицията и задълбочените познания на автора в сферата на лъжата и способите за нейното идентифициране и неутрализиране, особено в контекста на разследващите действия от досъдебното производство.

На стр.132 д-р Божанова прави важен методологичен коментар, че за лъжата на определен заподозрян не може да се съди по регистрирането на един единствен индикатор без да се вземат под внмание особеностите на неговата личност, спецификите и неадекватните страни на поведението му и конкретня контекст. Следователно, определен индикатор на лъжата задължително трябва да се свърже и интерпретира през призмата на личностните характеристики и ситуационния контекст.

Д-р Божанова се спира и на момента на изненадата в разпита и неговото постигане чрез използването на неочаквани, провокативни и проективни въпроси, за да се стигне до

констатиране на противоречия и несъответствия в показанията, а впоследствие те да бъдат последователно изяснявани.

Въпросникът за установяване на възрастта на имигранта допълва емпиричната ориентираност на монографията и придава нов дидактичен щрих към педагогическите й достойнства.

Заключението на монографията е много балансирано като акценти и звучи твърде убедително заради присъстващите в него персонални оценки, споделен минал опит и преживявания.

В представения за рецензия монографичен труд могат да бъдат диференцирани следните научни приноси:

**оригинална дефиниция на лъжата, отличаваща се с пълнота и представляваща обобщение и синтез на различни авторски гледни точки за този феномен;

**обогатяване на разбиранията за проявите на лъжата със задълбоченото регистриране и анализ на редица техни аспекти и нюанси;

**умело свързване на на различни теоретични постановки, посветени на лъжата и нейните механизми с практически ситуации и проблеми от реалната полицейска дейност;

**маркиране на рамката на собствен подход за неинструментална верификация на лъжата. Той съдържа базовото допускане за неговата приложимост чрез комбиниране на вербални и невербални индикатори и постигане на прецизно наблюдение и активно слушане по отношение на вербалните индикатори;

**въвеждането в оборот на понятието базова линия на поведение позволява да се търсят в изследователски и приложен план редица работещи индикатори, разкриващи наличието на лъжата при конкретен заподозрян;

**уклончивите отговори са прецизно дефинирани като функционална разновидност на лъжата и подходящо илюстрирани с примери, които следва да бъдат оценени като дидактична иновация;

**много ценен материал от изследователска, приложна и дидактична гледна точка се съдържа в параграфа от монографията „Граматически правила“. Той обхваща промените в глаголните времена, тяхното смесване, местоименията, наречията (стр.102);

**формулирани са серия от въпроси, които следва да се използват в същинската част на разпита, като подробно са представени и реакциите на тях на невините и виновните лица, участващи в процесуалните действия. Последователно и задълбочено са разгледани грешките при формулиране на въпроси по време на разпит. За пръв път по-подробно са анализирани възможностите за използване на проективни въпроси.

Научните приноси на д-р Божанова, които се съдържат в монографията и представените за рецензиране статии са от сферата на криминалната психология и оперативно-издирваталната психология, в чиито научно-приложно поле попадат и специализираните психологически изследвания, обхващащи различните процесуални действия. Същевременно трябва да отбележим, че редица постановки от рецензираните трудове на г-жа Божанова могат да бъдат с успех използвани от съдебни и пенитенциарни психолози. Следователно, ще бъде правилно да свържем нейните научни приноси с по-широката област на криминалната и юридическа психология.

Заключение

Внимателният анализ на научните трудове на д-р Божанова откроява тяхната иновативност и приносен характер. В хода на своето професионално развитие тя е натрупала значителен опит в практиката и в академичната сфера. Налице е значителна по-обем и ефективност учебно-преподавателска дейност.

Г-жа Божанова удовлетворява и задължителните условия на ЗРАСРВ и съдържанието на наукометричните показатели.

Изхождайки от гореизложените съображения давам убедено персоналната си позитивна оценка и предлагам д-р Диана Анчева Божанова да заеме академичната длъжност „Доцент“ в катедра „Психология и управление на полицията“ на Факултет „Полиция“ на Академията на МВР.

10.10.2026 г. доц. Емил Маджаров

София-АМВР